

TARİH ÖĞRETİMİNDE OKUMA-ANLAMANNIN ÖNEMİ VE GÜDÜMLÜ OKUMA DERSİ

Betül ASLAN*

Özet : Eğitim ve öğretimde başarı, öğrenciyi belirlenen hedeflere ulaştırmak için takip edilen yöntem ve tekniklerle doğru orantılıdır. Bu nedenle öğretmen ve öğrencilerin öğretmek-öğrenmek için yaptığı planlı etkinliklerin tümü, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli rol oynar. Örgün öğretimde öğrenmenin ön koşulu iyi okuma, okuduğunu anlayabilme ve anlatabilme olduğuna göre, okuma stratejileri de öğrenciyi belirli hedeflere ulaştırmada kullanılacak çok önemli unsurlardır. Bu çalışma; tarih öğretiminde okuma, okuduğunu anlama, yorumlama ve hedefleri belirli bir okumanın öğrenmede nasıl katkı sağladığını ortaya koyma yolunda oluşturulan bir model önerisidir. Bu makalede; okuma stratejilerinden biri olan ve “Güdümlü Okuma Dersi” olarak adlandırılan yaklaşımın tarih öğretiminde uygulanabilirliği üzerinde durulmuş ve bu kapsamda öğrenmeyi daha iyi sağlamak için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarih, güdümlü okuma, okuma-anlama

1. Giriş

Eğitim ve öğretimde başarı, öğrenciyi belirlenen hedeflere ulaştırmak için takip edilen yöntemlerle ve tekniklerle doğru orantılıdır. Bu nedenle öğretmen ve öğrencilerin öğretmek-öğrenmek için yaptığı planlı etkinliklerin tümü, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli rol oynar. Çağdaş öğretim, öğrenmede; öğretmen veya öğrencilerin söze ve ezbere dayanan anlatma-aktarma yöntemi yerine, etkin öğrenme ve problem çözmeye yönelmiştir. Öğretimin, öğretmen merkezli olmaktan çok öğrenci merkezli olması gerektiği kabul edilerek, iyi öğretmen öğrenmeye sebep olan öğretmen, iyi öğrenci de kendi çabaları ile öğrenen öğrenci olarak tarif edilmektedir. Buna göre de öğrenmede başarılı olabilmenin; iyi öğrenme ve öğretme tekniklerini bilmekle ve onları kullanmakla mümkün olacağı sonucuna ulaşılmaktadır¹. Öğretmen, öğretim etkinliklerini düzenlerken, öğretim model, yöntemleri ve teknikleri ile öğretim araçları ve materyallerinden faydalanır. Doğru ve yerinde seçilmiş öğretim yöntem ve teknikleri öğretimin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırır².

Eğitim alanında geliştirilmiş ve tarih öğretiminde de kullanılacak okuma stratejileri, benzetişim(simülasyonlar), örnek olay çalışmaları, alan gezileri, soru sorma, araştırma-inceleme yoluyla öğrenme gibi çok sayıda yöntem ve strateji vardır. Yöntem zenginliği hem öğrencileri derse karşı güdümler

* Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, K.Karabekir Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi ABD.

¹ YÖK/Dünya Bankası, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi), Ankara, 1997, s.13

² Münire Erden, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yay., İstanbul, 1997, s.97.

hem de daha iyi öğrenmelerini sağlar. Önemli olan uygun yöntem ve stratejilerin belirlenebilmesidir. Bu anlamda; yöntemin öğrenciye uygunluğu, öğretmenin yönetime yatkınlığı, konunun özelliği, amaçlar, zaman ve fiziksel etkinlikler, öğrenci grubunun büyüklüğü, maliyet gibi çeşitli faktörler yöntem seçimini belirleyen önemli unsurlardır.

Tarih öğretiminde okuma ve okuduğunu anlama, yorumlama, hedefleri belirlenmiş bir okumanın öğrenmede nasıl katkı sağladığı yolunda oluşturulmuş bir model önerisi olan bu çalışmada; okuma stratejilerinden “*Güdümlü Okuma Dersi (GOD)*” olarak adlandırılan yaklaşım, konunun ana noktasını teşkil edecektir.

II. Anlamaya Yönelik Okuma Çalışmalarında Ders Kitaplarının Etkin Kullanımı ve Öğretmenlerin Rolü

Günümüzde orta öğretimde tarih dersinin müfredat yoğunluğu ve sınıflarının kalabalıklılığı göz önünde bulundurulursa, tarih öğretim yöntemlerinin sınıflarda uygulanabilirliğinin çok yoğun olduğu söylenemez. Bu nedenle de derslerde genellikle, temel materyal ders kitabı olup, bunların üzerinden dersin en iyi şekilde anlaşılmasının sağlanmasına çalışılmaktadır. Bütün teknolojik gelişmelere rağmen ders kitabı hala önemini korumakta olup, Türkiye’de ve dünyanın birçok yerinde ders kitabında yer almayan bir konu genellikle sınıfta işlenmemektedir. Yalnızca tarih öğretiminde değil, okullardaki bütün öğrenme-öğretme sürecinde yer alan etkinlikler incelendiğinde, bunlar arasında yazılı kaynaklardan yararlanmanın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Özellikle yazılı kaynaklar dışındaki öğretim malzemesine çok az yer veren öğretim-öğrenme durumlarında okuma, başlıca öğrenme yolu haline gelebilir. Nitekim ders kitabının başlıca kaynak olduğu, uygulamalı çalışmaların çok az olduğu görülen okullarda okuma, adeta var olan en önemli öğrenme yolu olarak karşımıza çıkmaktadır³.

Tarih öğretiminde en yaygın öğretim kaynağı olarak kullanılan basılı materyaller özellikle de ders kitapları; bireyin bilgiyi defalarca okumasına ve bağımsız çalışmasına olanak sağlaması, zor ve karmaşık bilgilerin kazandırılmasında etkili bir şekilde kullanılabilmesi, göreceli olarak diğer materyallere göre daha ucuz ve taşınabilir olması da tercih sebeplerindedir.

O halde bu yaygın eğitim kaynağından tarih öğretiminde en verimli şekilde nasıl yararlanabilir? Burada ön plana çıkan unsur; okuma- anlama ve bunu en ileri seviyeye çıkarmaya yardımcı olacak stratejilerdir.

Okuma, birçok şekilde tarif edilmekle beraber, genel olarak; basılı ya da yazılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılama, bunları anlamlandırıp kavrama, zihinsel ve düşünsel bir edim veya basılı ve yazılı simgelerle

³ Murat Şengül - S. Kaan Yalçın, “Okuma ve Anlama Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Olarak Hazırlanan Bir Model Önerisi”, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/seker.htm> (27. 10. 2007)

iletişimsel bir etkinlik içerisinde girme, bir takım algısal ve bilişsel işlemlerden oluşan bir algılama, yorumlama ve tepki verme süreci olarak değerlendirilebilir. O halde okuma; anlamamanın en önemli basamaklarından biridir⁴. Öğretme – öğrenme sürecinde okumanın büyük bir yere sahip olması, bu süreçte gerçekleşen öğrenmelerin, öğrencilerin okuduklarını anlama güçlerine bağlılığını artırmaktadır.

Tarih öğretiminin en önemli kısmını okuma- anlama oluşturduğuna göre, bunun en verimli şekilde nasıl yapılabileceği konusu çok önemli bir hal almaktadır. Aslında yalnız tarih öğretiminde değil, örgün öğretim sistemimizin tümünde okuma çalışmalarına dayanan etkinlikler önemli bir yer tuttuğuna göre, öğrenme- öğretme süreci içerisinde yer alan okuma çalışmaları, anlamaya yönelik etkinliklerle desteklenmediğinde, yapılacak olan öğrenmelerden istenilen düzeyde verim elde edilmeyebilir. Bu yüzden yapılacak olan okuma çalışmaları, var olan bilgi, bulgu ve düşünceleri anlamaya, algılamaya, bu bilgileri yorumlamaya, belirli zihinsel işlemlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlamalıdır⁵.

Ülkemizde genelde tarih öğretimi konusunda en çok uygulanan sistem; konunun öğrenciler tarafından ya ders esnasında, ya da ders öncesinde okutularak, arkasından anlatım ya da soru- cevap, genelde de kitaptan okuyarak verilen cevaplarla ders sürdürülmektedir. Öğrenciler işlenecek konuyu okusalar da genelde metni, ya cümle cümle ezberleyerek, ya da konuyu tam anlamadan geçilmesi şeklinde olmaktadır. Böyle bir ortamda da öğrenci okuduğunu anladığından değil, daha çok konuları ezberlediğinden dolayı başarılı olacak ve okuduğunu anlamadığı için de sorgulamayan, sebep- sonuç ilişkisini kuramayan, bilgilerini başka alanlara geçiremeyen, kazandığı davranışları başka alanlarda uygulayamayan bir kişiliğe ulaşacaktır.

Tarih öğretiminin en önemli unsurlarının başında gelen ders kitabından verim alabilmek için öncelikle bir metnin nasıl okunacağını bilmek lazımdır. Bu da okul çağının erken dönemlerinden itibaren okuduğunu anlamayı geliştiren stratejileri bilip uygulamayla başlar⁶.

Okuma ve anlama becerilerini kazanma, öğrenme için gerekli ve önemlidir. Kuramsal olarak, öğrencilerin birinci sınıftan itibaren okuma becerisiyle iç içe olduğu biliniyor. Ama üzerinde özellikle durulacak nokta; öğrencilere sosyal bilimler kitabını okuduklarında, bilgiyi rahatlıkla kavramaları için gerekli beceriyi kazandırabilmektir⁷. Burada da asıl önemli iş, öğretmene düşmektedir. Öğretmenler konuya uygun yöntem belirleyerek, öğrenme çevresini oluşturmada, sahip oldukları varsayılan bilgileri uygulamaya

⁴ Giyaseddin Aytaş, “Okuma Eğitimi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, III/4, (Güz 2005), s.467.

⁵ Şengül-Yalçın, “Okuma ve Anlama Becerilerinin..”, s.1.

⁶ Nuri Köstüklü, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Güney Matbaacılık, Konya, 1999, s.111.

⁷ YÖK/Dünya Bankası, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, s.54.

geçirmede kendilerinden beklenen beceriyi göstermelidir⁸. Öğrenci merkezli öğretimin adeta bir slogan haline geldiği günümüzde, öğrenci merkezli öğretim ile öğrenmede, öğretmenin hiçbir rolünün olmadığı düşünülmemelidir. Tersine öğrenci merkezli öğretim ile öğrenme sürecinde hem öğrenciler hem de öğretmenler daha etkin bir rol oynamaktadırlar⁹. Bu öğretim sürecinde öğretmenin yönlendirici olma özelliği ön plana çıkmaktadır. Bu da eğitimin ilk kademelerinden itibaren başlayan bir süreçtir. Genel anlamda okuma öğretimi ilkökul ile ortaokul ve lise düzeyi öğretmenler arasındaki farklılığın belirginleştiği alanlardan birisidir. İlkokul öğretmenliği temel okuma becerilerini öğretmekten sorumlu olup, bu becerileri öğretmek için, yoğunlaştırılmış araştırmalara gereksinim duyarlar. Ortaokul ve lise düzeyinde, okuma işlevinin önemi uzun yıllar göz ardı edilmesine rağmen bu düzeydeki öğrencilerin, okuma becerilerinin olgunlaştırılmasının önemi, bugün daha bir aşikâr hale gelmiştir. Bu nedenle de günümüzde birçok ortaokul ve lise öğretmeninin okuma öğretimi becerilerini geliştirmesi gerekmektedir¹⁰.

Temel eğitim okulları Türkçe öğretim programında, okuma ve anlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak yapılması gerekli çalışmalara yer verilmekle birlikte, uygulamalar açısından bakıldığında ciddi sorunların olduğu göze çarpmaktadır. Örgün ve yaygın eğitime devam eden öğrencilere eğitimleri süresince çeşitli bilgiler verilmekte, ancak anlama becerilerindeki eksiklikler nedeniyle bu bilgilerden yeterince yararlanamadıkları ve bu bilgileri hayata geçiremedikleri, bu olumsuz durumun ilkökuldan üniversiteye kadar hatta lisansüstü eğitim düzeyinde bile yaygın bir şekilde var olduğu görülmektedir¹¹. Bu durum yalnız Türkiye’de değil, birçok ülkede eğitimin önemli sorunlardandır. Amerika’da, okuma- anlama becerisini yeterince geliştiremeyen milyonlarca öğrenci bulunduğu ve bunun sonucu olarak da bu öğrencilerin hem okulda hem de işyerlerinde başarısız oldukları görüşü, basın yoluyla da sık sık vurgulanmaktadır¹².

⁸ Selami Altay, “Türkçe Eğitim Uygulamaları”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:47, (2000), s.4.

⁹ Orhan Ercan, “Bir Öğrenme Süreci Olarak Aktif Öğrenme”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Yıl:5, Ağustos-Eylül 2004), s.54- 55.

¹⁰ Kenneth D. Moore., *Öğretim Becerileri*, Editör: Ersin Altıntaş, Çeviri: Nizamettin, İstanbul, 2003, s.7.

¹¹ Şengül-Yalçın, “Okuma ve Anlama Becerilerinin..”, s.16.

Uluslar arası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu’ nun (IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde, öğrencilerin okuma becerilerini belirlemeye yönelik yapılan uluslar arası araştırmaya göre Türkiye, 35 ülke arasında 28. sırada yer alıyor. Bu araştırmaya göre, İsveç birinci sırada İngiltere ise ikinci sırada yer almaktadır. Raporda Türkiye ile ilgili değerlendirme:” Türkiye’deki okuma çalışmaları, daha çok ders kitaplarında bulunan metinlere dayalı yapıyor. Okuma becerilerinin okul başarısı ve günlük yaşam için temel beceriler olduğu düşünülürse önlemlerin alınması kaçınılmaz gözükmektedir.” ifadesine yer verilmiştir. (<http://www.ntvmsnbc.com/news/228277>)

¹² Patricia Geary, “Every Child a Reader: A National Imperative”, [Reading Improvement](#); Winter 2006, Vol.43,

Sosyal bilimler öğretmenlerinin çoğu, okuma öğretiminde uzman olmamaları sebebiyle öğrencilerinin basılı materyalden öğrenmelerine nasıl yardım edeceklerini bilmemektedirler. Öğrencilerin sosyal bilimler konularını, birçok iletişim aracından öğrenebilecekleri doğrudur. Ancak bu disiplinlerin önemli yanlarını anlamak için çeşitli materyalleri okuyup kavrayabilmeleri kesinlikle gereklidir. Aynı zamanda çoğu öğrenci sosyal bilimler materyalini okumanın zor olduğunu düşünür. Sözcükler öğrencilere yabancıdır ve kavramları anlamak zordur¹³. Ayrıca okullardaki tarih müfredatının okuma dersi gibi sıralanmış olması, öğrenciye monoton ve sıkıcı geldiğinden bu zorluk daha da artar.

Öyleyse öğrenciler sosyal bilimler, özellikle de tarih materyallerini okumada yardıma gereksinim duymaktadırlar. Bu anlamda öğrencilere, eğitim hayatları boyunca okumaya dayalı etkinliklerde, var olan bilgi, bulgu ve düşünceleri anlayabilmeleri, bu bilgileri kullanıp yorumlayabilmelerini sağlayacak beceriler kazandırılmalıdır. Bunun için eğitimciler okumanın amacına ulaşması, öğrencilerin okuduğu metinden en az çabayla en fazla bilgiye ulaşılması konusunda çeşitli önerilerde bulunmuşlardır.

Okuma- anlama ile ilgili problemler halledilmeden tarih derslerinde yeterince başarı sağlanamayacağı bir gerçektir. Öğrencinin okuduklarını anlayabilmesi açısından ne yapılabileceğini öneren stratejiler bu anlamda büyük önem taşımaktadır¹⁴. “Güdümlü Okuma Dersi” bu anlamda rahatlıkla uygulanabilecek önemli bir yaklaşımdır.

III. Güdümlü Okuma Dersi(GOD) ve Uygulanışı

Bu teknik, öğrencilerin kendilerinden neyi öğrenmelerinin istendiğini bildiklerinde, daha iyi öğrendikleri düşüncesine dayalıdır. GOD aslında iyi bir ders planı yapma yoludur. İyi planlanmış okuma dersi, seçilen okuma parçasının tanıtımını, öğrenciye okuma sırasında yapılacak kılavuzluğu ve okumanın bitip tartışmanın başlamasında öğrenmeyi pekiştirecek stratejileri içerecektir. Bu anlamda güdümlü okuma dersi aşağıdaki başlıklar şeklinde planlanabilir.

A. Okuma Öncesi Etkinlikler

Öğrencilerin okuma ödevlerinden bir şeyler öğrenebilmeleri ve öğrendiklerinin büyük bölümünün kalıcılığını sağlayabilmeleri için okuma

Issue4,p179,184,6p,s.179.(<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=24040477&lang=tr&site=ehost-live>).

¹³ YÖK/ Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, Ankara, 1997, s.4.1.

¹⁴ Okuma stratejileri için bakınız. Faye Bolton, “Top-Level Structures”, Teaching Pre K-8;Mar 2007, Vol.37 issue6,p46,47,2p,(<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=24225686&site=ehost-live>); Köstüklü, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, s.111-112.

parçasında ne ile karşılaşacaklarına hazır olmaları gerekir¹⁵. Bu nedenle de okumaya başlamadan önce aşağıdaki hususlara dikkat çekmek önemlidir:

1-Güdüleme ve Hedefler

Güdüleme ve hedefleri belirleme şüphesiz bu yöntemin en önemli adımlarıdır. Hiç kimse öğrenme isteği duymadan öğrenemez. Öğrencilerin öğrenme isteği duymalarını sağlamak, öğrencilerin dikkatini konuya ve kazandırılacak davranışlara çekmek ve bunu öğretim boyunca korumak gereklidir¹⁶. Güdülenme (motivasyon), genel olarak iç ve dış uyarıcıların etkisi ile organizmanın davranışta bulunması olarak tarif edilir. Guthrie Wigfield, motivasyonu; “*bireylerin sahip oldukları inançlar, değerler, ihtiyaçlar ve hedefler*” cümlesi ile belirler. Dolayısıyla okuma aktivite ve görevleri bu değer, ihtiyaç ve amaçlara ne kadar yakın ve uygun olursa öğrenciler aktivitelere karşı o kadar fazla ilgi ve çaba gösterebilirler. Bazı öğrenciler, ihtiyaç ve ilgilerini karşılamayan okuma- yazma aktivitelerini çaba sarf etmeye değer bulmadıkları zaman okuyucu özelliklerini yitirirler ve okumayan ergenler durumuna gelirler¹⁷. Hemen hemen her alanda özellikle de sosyal bilimler alanında öğretmenler, öğrencilerini okumaya motive etme konusuna zorlanırlar.

Okuma motivasyonu, okuyucu davranışlarını harekete geçirir ve bunlara rehberlik eder. Okuyucular motivasyon sayesinde okumadaki stratejileri ve zihinsel hedefleri koordine ederler. Motivasyon unsurları, okuma amaçları, kişisel etkinlik ve okumada sosyal motivasyon olmak üzere üç bölüme ayrılabilir.

Motivasyon, iç ve dış olarak iki türe ayrılabilen çok boyutlu bir kurgudur.

İç motivasyon, aktiviteye kişisel ilgi temelindeki bir bağlılığı içerir. İçsel olarak (özü itibarıyla) motive edilen bireyler mücadele durumunda ısrara meyillidirler ve beceri ustalığına/hâkimiyetine ulaşma arzuları vardır. Bir görevdeki performansları hakkında tatmin edilmiş bireysel duygular, bir sonraki görevde daha fazla miktarda zaman ve enerji yatırımını oluştururlar. Bu yüzden okuma görevlerinde yüksek seviyede kişisel etkinlikleri olan bireyler özü itibarıyla motive edilmişlerdir ve kabiliyetli olmadıklarını hisseden bireylere nazaran daha fazla okuma gerçekleştirirler. İçsel olarak motive edilmiş bireylerin davranış örnekleri içeriğe ilgiyi, öğrenme arzusunu, ustalığa ulaşmayı

¹⁵ YÖK / Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, s.4.1.

¹⁶ H. İbrahim Yalın, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yay., Ankara, 2003, s.53.

¹⁷ Sharon M. Pitcher, Lettie K. Albright, Carol J. DeLaney, Nancy T. Walker, Krishna Seunarine Singh, Stephen Mogge, Kathy N. Headley, Victoria Gentry Ridgeway, Sharon Peck, Rebecca Hunt, Pamela J. Dunston, “Assessing Adolescent’s motivation to read” [Journal of Adolescent & Adult Literacy](http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=6&hid=4&sid=5896b674-346a-4265-a48a-ed4341e88872%40sessionmgr3); Feb2007, Vol. 50 Issue 5, p378-396, 19p, 6 charts’den naklen <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=6&hid=4&sid=5896b674-346a-4265-a48a-ed4341e88872%40sessionmgr3> (25. 06. 2008)

ve daha fazla sıklık ve daha derin seviyede konu kavrayış stratejilerini kullanmayı ihtiva etmektedir.

Dış motivasyon ise bireye etki eden dış etkenlerdir. Dış etkenler kişi üzerinde daha az etki gösterirler. Okul ortamı, sosyal problemler, rekabet ve ödüller dış motivasyon unsurlarıdır¹⁸.

Öğrencilerin eğitim-öğretim aşamaları sürecindeki motivasyonları oldukça önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul ortamında güdülenme; öğrencilerin akademik konuları değerli, anlamlı, yararlı görmeleri ve etkin akademik çabayı gösterebilme diye tarif edilebilir. Okul ortamında güdülenmenin en önemli aşaması öğrenmeye güdülenmektir. Bu da öğrenmeye uzun süreli ve nitelikli katılım ve öğrenme sürecine bağlanma şeklinde tanımlanabilir. Öğrencilerin öğrenmeye güdülenmeleri, öğrenme sürecine katılmaya istek duymaları ve öğrenme görevlerini yerine getirmeleridir¹⁹.

Ne yazık ki öğrencilerin çoğu tarih materyaline karşı ilgili değildirler. Bu nedenle, onlara ne kadar öğretilbileceği, daha çok verilen okuma parçalarına onların ilgisini çekip çekmemeye bağlıdır. Güdü, özellikle dersin hemen başları için önemlidir. Dersin başlangıcı, iyi bir zihinsel tutumun ve öğrenmeye hazırlığın oluşturulabileceği tek zamandır. Öğrencinin öğrenme anındaki motivasyonunun düşük oluşu, unutkanlık sebeplerindedir. Öğrenciler, bir şeyi en iyi, gerçekten bilmek istedikleri zaman öğrenebildiklerinden, öğrencilerin ilgisini çekmenin yollarını düşünmek, konunun daha önce işlenen konu ile bağlantısını göstermek ve ilgilerini uyandırmak iyi bir yol olacaktır. Pek çok öğretmen öğrencilerin ilgisini çekmek için hemen bir test vermektir yanadır. Fakat bu öğrenciler tarafından ceza olarak algılanabileceği için yanlış anlaşılabilir. Bu nedenle öğrencinin dikkatini çekecek konu ile ilgili kısa hikaye veya fıkralar, kısa örnek olaylar, filmler ve film şeritleri verilip, haritalar gösterilebilir. Ayrıca, neyi, niçin öğrenileceğini bilmek, öğrenmek için gerekli olan motivasyonu olumlu yönde etkileyeceğinden, öğrenciler okumaya başlarken başlığı; “kim, ne, ne zaman, niçin, nerede” şeklindeki sorulara çevirmeleri ve bu sorulara cevap bulmaya çalışmaları öğrencilerin ilgisinin konuya çekilmesine, güdülenebilmelerine olanak sağlayacaktır²⁰. Öğrencinin dikkatini okuma parçasına çekebilmek için yapılması gereken en önemli hususlardan biri de öğrencinin okuma parçasındaki bilgiye gereksinim duymasını sağlamak ve işlenecek ders kapsamında öğrenilecek bilgilerin onlar için önemli olduğunu vurgulamaktır. Öğrenciler öğretilenleri kendileri için anlamlı ve önemli buldukları noktada motivasyonlarında bir değişim yaratarak

¹⁸ Marie Cheak-Jenni Wessel “ Motivation”, Illinois Reading Council Journal; Summer2005, Vol.33, Issue3, p60-62, 3p
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=17778220&site=ehost-live>
(29. 11. 2007)

¹⁹ Kamile B. Aydın, “Öğrenmeye Güdülenme”, *Eğitim Psikolojisi*, Editörler: Sırrı Akbaba, Şakire Almak, Lisans Yay., İstanbul, 2007, s.171.

²⁰ Şengül-Yalçın, “Okuma ve Anlama Becerilerinin..”, s.16.

öğrenme sürecinde aktif katılımlarını arttıracaklardır²¹. Okuma parçası ile etkileşim açısından bu husus çok önemlidir.

Öğretmen bu örnekleri işleyeceği konu doğrultusunda çeşitlendirebilir. Güdüleme konusunda öğretmenin dikkat etmesi gereken husus, öğrencinin eksik bilgi, düşünce ve davranışlarının var olduğunun farkına vardırarak ve bu eksikliğini giderecek hedefleri görmesinde ona rehberlik etmektir. Bu görevini yerine getirebilen öğretmen öğrencisini güdülemiş olur²². Ayrıca öğretmen performansının en iyi düzeyde gerçekleşebilmesi için, uyarılma düzeyini, ne çok yüksek, ne de çok düşük seviyede tutmalıdır. En üst düzeyde öğrenme ve performans, orta düzeyde bir uyarılma ile gerçekleşebilir. Öğretmenin konu alanına hakim olması ve bunu etkili yöntemler kullanarak öğrencilerine öğretmesi, öğretmeye en iyi düzeyde güdülenmesi de öğrencilerin öğrenmeye güdülenmelerini yükselten önemli bir etkidir²³. Öğretmen öğrencilerin dikkatini öğrenme konusu üzerine çekip, yoğunlaştırabileceğinden bu yöntem etkin öğrenme açısından önemli bir unsurdur.

İkinci aşama konu ile ilgili hedefleri belirleme ve öğrenciyi buna güdülemedir. Okuma derslerinde güdüleme süreci planlı olmalıdır. Öncelikle öğrencinin kazanması beklenen hedef davranışlar belirlenmelidir. Daha sonra bu davranışları göstermesi için ortam hazırlanmalıdır. Bir anlamda güdüleyici durum davranışa, davranış hedefe öncülük etmektedir²⁴. Öğrenciler genellikle neyin önemli olduğuna karar vermede zorluk yaşarlar. Onlar paragrafın ilk cümlesine **bold** ya da *italik* yazılmış dikkat çeken bölümlere odaklanma eğiliminde olduklarından bazen metinde saklı olan önemli fikirleri kaçıırırlar²⁵. Bu nedenle okumaya geçilmeden önce öğretmen bunun anlaşılmasını kolaylaştıracak gerekli bilgileri vermelidir. Burada öğretmenin en önemli görevi öğrencileri bu konuda hedeflediği bilgiye ulaştırma ve anlamalarını sağlayacak düzeye getirmektir. Okuma, öğrenciye metinde bulunan bilgiyi anlamaya yönelik becerileri kazandıracak hedeflerle sınırlı kalmamalı, bilgi ve kavrama dışında, uygulama analiz ve sentez düzeyinde olan hedeflere ve buna yönelik olan uygulamalara da yer vermelidir²⁶.

Öğrenciler kendilerinden ne beklendiğini, ya da derste ne öğreneceklerini bilirlerse kendilerini hedeflere ulaştıracak uyarıcıları daha dikkatle izlerler. Hedefler aynı zamanda öğrencilerin davranışa yönelik uygun sorular sormalarına, öğrenme faaliyetlerine daha bilinçli katılma ve dersteki

²¹ Şakire Almak, “Öğrenmeyi Çekici Kılan Öğrenme Ortamlarının Hazırlanması”, *Eğitim Psikolojisi*, Editörler: Sırrı Akbaba, Şakire Almak, Lisans Yay., İstanbul, 2007, s.230.

²² Sırrı Akbaba, *Psikolojik Danışma ve Sınıf Ortalamalarında Öğrenme Psikolojisi*, Erzurum, 1999, s.10.

²³ Aydın, “Öğrenmeye Güdülenme”, s.173- 175.

²⁴ Aydın, “Öğrenmeye Güdülenme”, s.172, 175, 184.

²⁵ A. Sait Candan, “Üst Bilişsel Kuram ve Tarih Öğretimi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:13, No:2, (Ekim 2005), s.329.

²⁶ Şengül-Yalçın, “Okuma ve Anlama Becerilerinin..”, s.16.

ilerlemelerini kendi kendilerine değerlendirmelerine imkân sağlar²⁷. Okuyacakları materyaldeki ulaşacakları hedefler konusunda, eğer öğrenci iyi bir şekilde motive edilir ve hedefler öğrencinin anlayabileceği şekilde sunulursa öğrenme ve anlama derecesi o kadar yüksek olur.

Bir hedefe ulaşmak için çabalarken nasıl ulaşacağını bilmek, varılacak hedefleri seçmek kadar önemlidir. Bu nedenle burada öğretmene çok önemli bir rol düşmektedir. Bir öğretmen neyi öğreteceğini, hangi öğretim malzemelerini kullanacağını, belirlenen konuyu öğretmede en iyi metot ya da öngörülen öğrenmeyi değerlendirme gibi konulara ilişkin kararlar almalıdır. Bu kararlar, resmi olarak belirlenmiş müfredat hedefleri, konuya olan hakimiyet, öğrenme kuramları ve motivasyon bilgisi, öğrencilerin ihtiyaç ve yetenekleri, kendi kişilik ve ihtiyaçları ile genel öğretim amaçları gibi bir çok faktörün üzerine bina edilecektir²⁸. Okumaya geçilmeden önce, öğretmen bunun anlaşılmasını kolaylaştıracak gerekli bilgileri vermelidir. Burada öğretmenin görevi, öğrencileri bu konuda hedeflediği bilgiye ulaştırma ve anlamalarını sağlayacak düzeye getirmektir. Neyi, niçin öğrenileceğini bilmek, öğrenmek için gerekli olan motivasyonu olumlu yönde etkiler²⁹. Hedefler, ne öğrencinin anlamasında bulanıklık yaratabilecek kadar genel olmalı ne de diğer önemli noktaları dışarıda bırakacak şekilde sınırlandırılmalıdır. Hedefler gerekli görüldüğü takdirde sorular şeklinde de belirlenebilir. Hedefleri öğrencinin anlayabileceği şekilde sunmak önemlidir. Bazı öğrenciler ve davranış türleri için hedefleri sadece söylemek yeterli olabilir. Bir kısım öğrenciler ve davranış türleri için ise dersin sonunda istenen davranışı göstermek ya da davranışa yönelik sorular sormak gerekebilir³⁰.

Hedeflerin belirlenmesi ve öğrencinin güdülenmesi ile ilgili olarak ders kitapları da göz önünde bulundurulabilir. Özellikle kitaplarda “*hazırlık çalışmaları*” veya “*araştırma- inceleme*” başlığı ile sunulan bölümler önemlidir. Ancak bu başlıkların altında yer alan soru, ödev ve etkinlik içeriklerinin, hazırlık, araştırma veya inceleme amaçlarını ne ölçüde gerçekleştirdiği tartışmalıdır. Çoğu kitapta durum böyle olmakla birlikte, bazı kitaplarda da ünite başında hiçbir soru, ödev ve etkinlik yer almamaktadır. Kitaplardaki ünite başı değerlendirme soruları öğrencinin derse hazırlanması için değil, kitapta böyle bir bölümün olması gerektiği noktasından hareketle yazılmış gibi görünmektedir. Çünkü sorular soru nitelikleri açısından değerlendirildiğinde soruların öğrenci düzeyine göre hazırlanmadığı, öğrenciyi konuya güdüleyici ve hazırlayıcı olmadıkları görülmektedir. Özellikle üniteye hazırlık soruları bölümü genellikle öğretmenlerin ve öğrencilerin sadece okuyarak, hatta belki de hiç okumadan geçtirdikleri bir bölüm olarak kitaplardaki yerini almaktadır. Bu

²⁷ Yalın, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, s.53.

²⁸ Moore, *Öğretim Becerileri*, s.7.

²⁹ Aytas, “Okuma Eğitimi”, s.467.

³⁰ Yalın, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, s.53.

bölümün öğrenciyi aktif hale getirecek, onu konuya güdüleyecek bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir³¹. Dolayısıyla bu konuda da en önemli görev yine öğretmene düşmektedir. Öğretmenin ders için belirlediği hedefler, öğrencilerinden bilmesini istediği şeyleri, öğrencilerin geliştireceği beceri ve davranışları içermeli ve çok açık bir şekilde belirtilmelidir. Bir atasözünün de ifade ettiği gibi; “Nereye gittiğini bilmeyen, hiçbir yere varamaz”³².

Sonuç olarak; öğrenmeye karşı güdülenmiş öğrenciler derse ilgi duymada ve dikkat etmede süreklilik gösterir. Dersi öğrenmek için çaba gösterir ve gerekli zaman harcamaya istekli olur. Konu üzerinde odaklaşır, güçlüklerle karşılaştığında sonuca gitmede ısrarlı olur.

2-Önceki Bilgiler

Öğrencilerin çalışacakları konu ile ilgili bir genel bilgiye sahip olması, öğrenme stratejilerinin etkili kullanımı için önemlidir. Çünkü öğrenci yeni duyduklarını ve gördüklerini, önceden bildiklerine ekler³³. Bu anlamda yapılan çalışmalarda ortaya koymuştur ki öğrencilerin bir şeyi, daha önceden bildikleri şeylerle bağlantı kurarak öğrenmeleri halinde daha fazla öğrenirler. Dersin planlanmasında bu gerçeği göz önünde tutmak ve dersler arasındaki bağlantıları oluşturmaya çalışmak oldukça önemlidir. Öğretmenin bu bağlantıların ne olabileceği konusunda net bir fikri olması gerekir³⁴. Yeni gelen bilgiye anlam verilebilmesi için öğrencinin konu ile ilgili ön bilgileri olmalı ve yeni bilgiyi var olan bilgilerle ilişkilendirebilmelidir. Okuma materyalleri, okuyanın yeni bilgilerle bağlantı kurabileceği bazı ön bilgiler içerebileceğinden öğretmen, eski ile yeniye birbirine bağlamak, birbiriyle ilişkilendirecek yollar bulma durumundadır. Bu nedenle dersin başlangıç aşamasında yapılması gereken en önemli etkinliklerden birisi ön bilgilerin hatırlatılmasıdır. Yeni bir bilgi sunulmadan önce, öğrencinin bu bilgiyle ilgili ön bilgisinin hatırlatılması, yeni bilginin daha anlamlı, daha hızlı ve daha kolay öğrenilmesini sağlar. Örneğin; “Daha önce, sözü edilen konu üzerinde durmuştuk. Bugünün konusunu tartışırken , bakalım önceki konu ile bugünkü konu arasında bir takım bağlantılar kurabilecek miyiz?” gibi bir girişle, öğrencilerin önceki bilgileriyle, yeni öğrenecekleri konu arasında bir bağ kurulabilir. Öğretmen bilgilerin ilişkilendirilmesi konusunda yönlendirici olmalıdır. Eski ve yeni bilgilerin bütünleştirilerek anlamlı hale getirilmesinde hem “organize edici” bilgilerden yararlanılmasının hem de tüm bu bilgileri, sistemli bir şekilde sunulmasının önemli yeri vardır. Organize edici bilgiler, daha sonra öğrenilecek bilgilerin anlamlı bir şekilde öğrenilmesi için, öğrenciyeye öğreneceği konular hakkında bir

³¹ Necdet Hayta- Gülin Karabağ, *Değerlendirme Soruları Açısından Tarih Ders Kitapları, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Tarih*, Nobel Yay., Ankara, 2003, s.105.

³² YÖK/ Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, s.5.4.

³³ Candan, “Üst Bilişsel Kuram ve Tarih Öğretimi”, s.329.

³⁴ YÖK/ Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, s.5.5.

ön çerçeve plan sunmuş olur³⁵. Organize edici bilgiye örnek olarak: Sevr Anlaşması'nı içeren bir okuma dersinde derse başlamadan önce; “Sevr Anlaşması emperyalist devletlerin Osmanlı Devleti üzerinde uzun zamandan beri süregelen paylaşım projelerinin anlaşma maddeleri haline dönüştürülmüş bir belgesidir” şeklinde bir organize edici bilgi verildiğinde, öğrenci daha önce Osmanlı Devleti ile ilgili yapılmış olan paylaşım projeleri ile ilgili öğrendiği bilgilere dayanarak bundan sonra işlenecek konunun ana hatlarını belirleyebileceği gibi önceki bilgileriyle, öğreneceği bilgileri kolayca bütünleştirecektir.

3-Sözcükler ve Kavramlar

Bir konunun iyi anlaşılabilmesinde konunun temel kavramlarının iyi kavranılması çok önemlidir. Çünkü bilinmeyen sözcükler anlamlandırma açısından engel oluşturur. Bu nedenle de anlam vermede güçlük çekilen bilgiler çabuk unutulur. Kavramsal anlama, tarih derslerinde üzerinde önemle durulması gereken noktalardan biridir. Burada öğretmene düşen görev tarihi dile ait kavram ve kelimeleri öğrencilere öğretmek olacaktır³⁶.

Öğrenciler genellikle okuma parçasındaki sözcüklerin hepsini okuyabilirler, ancak dersin içerdiği sözcükler ve düşüncelerin arkasındaki anlamı tümüyle kavrayamazlar. Öğretmenin okuma parçasında, öğrencilerin karşılaşacağı yeni sözcükleri ya da kavramları önceden belirleyip, onları bu yeni sözcüklere hazırlaması önemlidir. Öğretmen öncelikle materyali gözden geçirerek öğrencilerin daha önceden karşılaşmadığı sözcükleri belirlemelidir. Bu sözcükler okumaya başlamadan önce sınıfta tartışarak tanımlanmalıdır. Bu çalışmada üç kilit soru vardır:

1. Okuma parçasının anlamını kavramak için öğrenciler hangi yeni sözcükleri anlamalıdır?
2. Bunların hepsi aynı öneme mi sahiptir?
3. Hangi yeni sözcükler öğrencilerin önceden karşılaşmadığı önemli kavramlardır?³⁷

Ders kitaplarında genellikle konu ile ilgili bilinmeyen kavram ve kelimelerin, tanımlarının öğrenilmesi ve bunlar hakkında ön bilgi edinmeleri veya bunların deftere not alınması şeklinde yönlendirmeler bulunmasına rağmen, öğretmenin yönlendirmesi olmadan öğrencinin sadece kavramları sözlükten bulup, bunları yazması doğru bir şekilde öğrenmesine yetmeyecektir. Tarih öğretiminde kavramlar çok önemlidir. Çünkü tarihte kavramlar ait olduğu dönem ve şartlar içerisinde farklı anlamlar kazanabileceği gibi, farklı

³⁵ Akbaba, *Psikolojik Danışma ve Sınıf Ortalamalarında Öğrenme Psikolojisi*, s.10.

³⁶ Dursun Dilek, “Öğrencilerde Tarih düşüncesinin Gelişimi; Tarih Derslerinde Öğrenme ve Anlama”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:145, (Ocak-Mart 200), s. www.meb.yayinlar.gov.tr (10. 12. 2007)

³⁷ YÖK/ Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, s.5.4.

kaynaklarda, farklı yorumlar yer alabileceğinden dolayı kavramların doğru bir şekilde tespit edilip kullanılması gerekir. Aksi takdirde ne okunacak ders konusundan ne de genel anlamda tarih öğretiminden istenilen verim alınmaz. Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin kavramları doğru algılayabilmeleri açısından, kavramların gerekli öğeleri üzerinde dikkatlice durmalı, kavramları açıklamak için basite indirgenmiş örnekler ve yöntemler kullanmalı ayrıca kavramların açıklamalarını basitten, daha karmaşığa doğru kaydırmalıdır³⁸.

B. Okuma Parçası ile Etkileşim

Yazılı bir metni anlamak, çoğu kez sözlü anlatılanı anlamaya oranla daha karmaşıktır. Çünkü yazılı metinde önce yazıyı, yazıdaki düğüm noktalarını çözmek gerekir. Öğrenciler bir metni kendi kendilerine okurken, özellikle nelere dikkat edecekleri, değerli, değersiz yanlarını vb. hususlarda öğretmenin yardımına ve yol göstericiliğine ihtiyaç duyarlar³⁹. Birçok öğrenci bir okuma parçasının anlamını belirleme becerisini geliştirememiştir. Bu nedenle de öğrenciler bir okuma parçasını okuyabilir, ancak hangi bilginin önemli hangisinin önemsiz olduğunu söyleyemez, içeriği özetleyemezler. Öğrencilerin zaman zaman haklı olarak; “*tüm konuyu okudum ama hiçbir şey anımsamıyorum*” demelerinin nedeni budur.

Öğrencilerin okurken düşüncelerini organize edecek bir yola, bir yapıya gereksinimleri vardır. Öğrencilerin çoğuna bazı ipuçları vermek yeterlidir: Okurken belirli kavram ve sözcükleri aramalarını söylemek gibi. Bir kısma ise bazı sorular yazarak cevap vermelerini istemek gerekli olabilir. Ya basitçe okuma parçasının ne anlattığını tekrarlamaları ya da yazarın ne demek istediğine ilişkin sorular da sorulabilir. Güdümlü Okuma Dersi'nde hedefler belirlendikten sonra, öğrencilerin parçayı nasıl etkili bir şekilde okuyabilecekleri konusunda öğretmen kılavuzluk yapmalıdır. Öğretmen, okumaya geçilmeden önce, okuma sonrasında öğrenilmesi gereken bilgilerle ilgili hedefleri öğrencilere ya sorular ya da başlıklar halinde vermelidir. Bu şekilde öğrenci metni okurken bu hedefleri göz önünde tutarak veya sorulara cevap arayarak okuyacağı için, hem okuduğunu anlama seviyesi oldukça yüksek olacak hem de hedeflenen bilgilere ulaşmada daha az zaman harcayacaktır.

Metin ile etkileşimde kullanılan sorularda çok önemlidir. Öğrencilerin seviyesine uygunluğu ve soruların tipleri büyük önem arz eder. Öğrencinin gelişigüzel okumasını değil, disipline edilmiş, eleştirel bir yaklaşımla ve okumanın bir amaç değil bir araç olduğunun farkında olarak okumasını sağlamak, güdümlü okumanın en önemli hedefidir. Öğrencilere bir kez bu beceri kazandırılırsa, gelecekteki yaşamlarında okuma-anlama gerektiren konularda bu özelliklerini kullanabilirler.

³⁸ YÖK/ Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, s.6.25.

³⁹ Edip Koşar, “İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Programı”, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe*, Nobel Yay., 2001, s.108.

C. Okuma Sonrası

Okuma; ister ders esnasında, isterse ev ödevi olarak öğrencilerden istensin (Burada okuma öncesi etkinliklerin bir önceki derste yapılması kaydıyla hem zaman tasarrufu hem de derse hazırlıklı gelinmesi açısından ev ödevi olarak verilmesi de tercih edilebilir) okuma sonrası, okuma parçasının içeriğine ilişkin olarak öğrencinin anlamasını pekiştirmek her zaman önemlidir. Okuma sonrasında öğrencilere, okuma parçasındaki bilgiyi anımsamasını ya da çağrıştırmasını gerektiren hatırlama soruları, okuma parçasının içeriğini, anlam çıkarmak ya da hipotez oluşturmak üzere diğer bilgileriyle sentez yapmasını gerektiren anlam çıkarma soruları ve son olarak da öğrencinin okuma parçası ile ilgili irdelemelerde bulunmasını gerektiren değerlendirme sorularının sorulması önemlidir⁴⁰.

IV. Sonuç ve Öneriler

Genel olarak “Güdümlü Okuma Dersi”nin tarih derslerinde uygulanmasının kazandıracığı yararları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilerin Tarih derslerinde okuma ve anlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak sunulan bu model, başka bir deyişle bir stratejik öğrenme şeklidir. Stratejik öğrenen öğrenciler öğrenme stratejilerini etkili bir şekilde kullanırlar ve hedeflere ulaşmada çok daha başarılıdırlar. Araştırmalar okuma materyalini etkili bir biçimde okuyanların öğrenme stratejilerini kullandığını ortaya koymaktadır. Bir stratejik okuyucu, öğrenme ortamında hangi öğrenme stratejilerini kullanacağına karar verir, onları etkili bir şekilde değerlendirir ve gerektiği zaman stratejilerini değiştirir ya da uyarlar⁴¹.

- Okuma ödevlerini, günlük derslerle birleştirmede kullanılacak etkili bir yoldur.

- Öğrenme bireyselleştirildiğinde, işitme, görme, okuma, tartışma ve bilgi üretme gibi öğrenme şekilleri önem kazanır. Güdümlü okuma dersi de öğrencilerin zamanla kendi etkinlikleri yoluyla bilgi edinmelerini sağlayan, bilgiyi aktarmak yerine yaratıcı ve üretici olmayı öneren bir yaklaşımdır.

- Öğrenciler dikkatlerini bir konu üzerinde toplayarak öğrenirlerse daha iyi öğrenirler. Bundan dolayıdır ki etkin öğrenmenin temeli, öğretmenin ve öğrencilerin için öğrenmeyi güdümlendirici yöntem ve etkinlikler bulmaktır⁴².

- Öğretmen tarafından öğrenme konusunun hedefleri bir önceki derste iyi bir şekilde öğrenciye belirtilip sonra ev ödevi olarak verilirse, öğrenci olaylardan anlam çıkarma ve kendi başına yorum yapabilme yeteneği kazanır.

⁴⁰ YÖK/ Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, s.4.3.

⁴¹ Güzin Subaşı, “Etkili Öğrenme-Öğretme Stratejileri” www.egitimilanlari.com’dan 19. 10. 2007 tarihinde alınmıştır.

⁴² YÖK/Dünya Bankası, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi(Öğrenci Klavuzu)*, Milli eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1997, s.4.1.

Bu aynı zamanda öğrenciye planlı çalışma tekniği kazandırdığı gibi öğrenci derse hazırlıklı geleceği için zamandan da tasarruf edilir.

- Birçok öğrenci için okuduğunu anlama, bir problem olmakta ve bu durum öğrencilerin tarih ve diğer derslerdeki başarılarını da etkilemektedir. Bu yöntemde hedefler belirlenerek, öğrenci güdülendiğinden, öğretilmek istenenin daha kolay anlaşılması sağlanır.

- Okuma sonrası, konunun soru-cevap şeklinde tartışılması, konunun pekiştirilmesi, anlaşılması ve öğrencinin kendi fikirlerini oluşturabilmesi açısından faydalıdır.

- Bu yöntemin düzenli olarak uygulanması, öğrenciye okuduğunu daha çabuk anlama yetisi kazandırabilir. Parçayı hedefler doğrultusunda okuyan öğrenci zamanla her parçada hedef belirlemeyi öğrenecektir. Öğrenci ezbercilikten kurtulup, konuyu anlama yoluna gidecektir.

- Olayları uygun ve doğru tarihsel bağlamlar içerisine yerleştirme ve öğretmenin yönlendirmesiyle üst düzeyde düşünmeye (analiz, sentez) sevk eder.

- Öğrencilerin okurken nelere dikkat etmesi gerektiği ve dersin sonunda hangi davranışları kazanması gerektiği sorularının cevapları, net bir şekilde verilip, dersin amaçları ve hedeflerinin iyi bir şekilde tespit edilmesi, düz okumanın aksine öğrencileri belirsizlikten kurtararak, konudan alabileceklerinin maksimize edilmesini sağlar.

- Okuma becerilerini zamanında kazanan, geliştiren ve sonrada bunu alışkanlık haline getiren öğrenciler ödev hazırlama ve ders çalışma konularında daha başarılı olurlar.

- Okuma anlamının iyi olması, öğrencinin yorum gücünü arttırarak sınavlarda da başarılı olmasını sağlar. Çünkü sınav sorularının (OKS-ÖSS) % 75'i yorum ve anlama yeteneğini ölçmeye yönelik olarak hazırlanıyor.

- Motivasyon, okuma becerisini artırdığı gibi, okumaya motive olmuş öğrenciler okumaya daha fazla zaman ayırırlar⁴³.

Sonuç olarak; örgün öğretimin kapsamında öğrenmenin ön şartı iyi okuma, okuduğunu anlama ve anlatabilmedir. Okuduğunu anlamayan, bilgi, düşünce ve duygularını sözlü ve yazılı olarak doğru, anlaşılır bir şekilde ifade edemeyen bir öğrencinin okul hayatında başarılı olması da beklenemez. Özellikle tarih derslerinde, okuduğunu doğru anlama yeteneğini geliştiren, anladıklarını ve düşündüklerini düzgün bir şekilde ifade edebilen öğrencinin ise başarısız olması çok zayıf bir ihtimaldir. Okuma stratejileri öğrenciyi belirli hedeflere ulaştırmada kullanılabilecek çok önemli unsurlardır. Gerek bu

⁴³ Kathryn M. Edmunds- Kathryn L. Bauserman, "What teachers can learn about reading motivation through conversations with children.", *Reading Teacher*; Feb. 2006, Vol. 59, Issue5, p.414-424, 11p
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=19694370&site=ehost-live>
(25. 11. 2007)

stratejilerin uygulanmasında gerekse daha genel olarak örgün öğretim kapsamındaki bütün okuma- anlama çalışmalarında, başarıyı etkileyen birçok etken vardır. Yukarıda da ifade edildiği üzere Öğretmen ve öğrencilerin yeterliliği ve etkinliği, yazılı materyaller özellikle ders kitapları, öğretim yöntemleri gibi etkenlerin yanında ilköğretim ve ortaöğretimde verilen Türkçe öğretimi ile program içerikleri de üzerinde dikkatle durulması gereken hususlardır.

Öğrenim süreci içerisinde öğrenciye yalnızca kuru bir okuma yazma becerisi kazandırma değil, aynı zamanda öğrencilerin okudukları bir yazıda, dinledikleri bir konuşma veya konferansta işlenen düşünce ve duyguları kavrayıp, sezebilme yeteneklerinin de geliştirilebilmesi gereklidir. Bu nedenle, metinler üzerinde çalışırken, gözlemlerde bulunmak, karşılaştırmalar yapmak, sorunları çözmek, kaynakları incelemek, ayrıntıları arayıp bulmak suretiyle kurala, tanıma ve bütüne varma gibi yöntemlerin uygulandığı bir Türkçe öğretimi, aynı zamanda öğrencilere bilimsel, eleştireci, yapıcı, yaratıcı düşünme yeteneğinin kazandırılmasında öteki dersler arasında kendine düşen görevi de yerine getirecektir⁴⁴.

Bu anlamda program içerikleri de büyük önem kazanmaktadır. Öğrencilerin okuduklarından yola çıkarak bir takım çıkarımlarda bulunmalarını sağlamayan, onları belli bir konu üzerinde düşündürmeyen, düşündüklerini yazılı ve sözlü olarak etkili bir şekilde ifade etmelerine imkân vermeyen, onların yaratıcı ve eleştirel düşüncelerinin gelişimini engelleyen, üst düzey bilişsel becerilerin gerçekleşmesine olanak sağlamayan bir program içeriği öğretme- öğrenme faaliyetlerine hiçbir katkı sağlamaz. Bunun yanında derslerde, programda yazılı olan hedeflerin uygulamaya geçirilmemesi ve bireyde istenilen davranış değişikliklerinin gerçekleştirilemeyişi de ayrı bir husustur.

Eğitimin her kademesinde, ilköğretimden yükseköğretime, okuma eğitiminin çok iyi yapılması, eleştireci, irdeleyici ve sorgulayıcı bir okuma alışkanlığının kazandırılması ve öğrencilerin ileriki hayatlarında okuma yoluyla elde ettikleri bilgi ve birikimlerin kendileri için ne kadar önemli olduğunun iyi bir şekilde kavratılması gerekmektedir.

⁴⁴ Koşar, “İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Programı”, s.108.

Abstract : There is a direct correlation between the acquisition of educational and instructional success and the applied methods and techniques in order to achieve this success. Therefore, all the planned activities by the instructors and students for teaching and learning have a vital role in the realization of educational objectives. Since effective reading, comprehension and explication are preconditions for successful learning the training of reading strategies becomes also quite important. This study is a proposal model and intends to illustrate the benefits of reading strategies i.e. effective reading, reading-comprehension, explication and motivated reading on history teaching. This paper discusses the applicability of the reading strategy named “Motivated Reading Course” in history and further aims to provide new suggestions for a more effective learning.

Key Words: History, motivated reading, reading comprehension

Kaynakça

- Akbaba, Sırrı, *Psikolojik danışma ve Sınıf Ortalamalarında Öğrenme Psikolojisi*, Erzurum, 1999.
- Akbaba, Sırrı- Anlıak, Şakire(ed.), *Eğitim Psikolojisi*, Lisans Yay., İstanbul, 2007.
- Anlıak, Şakire, “Öğrenmeyi Çekici Kılan Öğrenme Ortamlarının Hazırlanması”, *Eğitim Psikolojisi*, Editörler: Sırrı Akbaba, Şakire Anlıak, Lisans Yay., İstanbul, 2007, s.204-241.
- Altay, Selami, “Türkçe Eğitim Uygulamaları”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:47, (2000), s.4.
- Aydın, Kamile B., “Öğrenmeye Güdülenme”, *Eğitim Psikolojisi*, Editörler: Sırrı Akbaba, Şakire Anlıak, Lisans Yay., İstanbul, 2007, s.169-204.
- Aytaş, Giyaseddin, “Okuma Eğitimi” Giyaseddin Aytaş, “Okuma Eğitimi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, III/4, (Güz 2005), s.461-470.
- Bolton, Faye, “Top-Level Structures”, *Teaching Pre K-8*;Mar 2007, Vol.37 issue6, p46, 47,2p,http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=24225686&site=ehost_live
- Candan, A. Sait, “Üst Bilişsel Kuram ve Tarih Öğretimi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:13, No:2, (Ekim 2005), s.327-332.
- Cheak, Marie-Jenni Wessel “Motivation”, *Illinois Reading Council Journal*; Summer 2005, Vol.33, Issue3, p60-62, 3p'den naklen <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=17778220&site=ehost-live> adresinden 29.11.2007 tarihinde alınmıştır.
- Demircioğlu, İsmail, Orta Öğretim Tarih Öğretmenlerinin İngiltere’de Eğitimine Genel Bir Bakış”, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/demircioğlu.htm>’ den 30.01.2007’de alınmıştır.
- Dilek, Dursun, “Öğrencilerde Tarih Düşüncesinin Gelişimi; Tarih Derslerinde Öğrenme ve Anlama”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:145, (Ocak-Mart 2000), s. www.meb.yayinlar.gov.tr’ den 10.12.2007 tarihinde alınmıştır.

- Edmunds, Kathryn M. - Kathryn L. Bauserman, "What teachers can learn about reading motivation through conversations with children.", *Reading Teacher*; Feb. 2006, Vol. 59 Issue5, p414-424, 11p <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=19694370&site=ehost-live> web adresinden 25.11.2007 tarihinde alınmıştır.)
- Ercan, Orhan, "Bir Öğrenme Süreci Olarak aktif Öğrenme", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Yıl:5, Sayı:54-55, (Ağustos-Eylül 2004), s.54-55.
- Erden, Münire, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yay., İstanbul, 1997.
- Geary, Patricia, "Every Child a Reader: A National Imperative", *Reading Improvement*; Winter2006, Vol.43, Issue4, p179,184,6p, s.179. (<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=24040477&lang=tr&site=ehost-live>)
- Hayta, Necdet- Gülin Karabağ, "Değerlendirme Soruları Açısından Tarih Ders Kitapları", *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Tarih*, Nobel Yay., Ankara, 2003, s.97-130.
- Koşar, Edip, "İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Programı", *Konu alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe*, Nobel Yay., 2001.
- Köstüklü, Nuri, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Güney Matbaacılık, Konya, 1999.
- Moore, Kenneth D., *Öğretim Becerileri*, Editör: Ersin Altıntaş, Çeviri: Nizamettin Kaya, İstanbul, 2003.
- Pitcher, Sharon M.- Lettie K. Albright - Carol J. DeLaney- Nancy T. Walker- Krishna Seunarinesingh- Stephen Mogge- Kathy N. Headley- Victoria Gentry Ridgeway- Sharon Peck- Rebecca Hunt- Pamela J. Dunston, "Assessing Adolescent's motivation to read" *Journal of Adolescent & Adult Literacy*; Feb2007, Vol. 50 Issue 5, p378-396, 19p, 6 charts'den naklen <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=6&hid=4&sid=5896b674-346a-4265-a48a-ed4341e88872%40sessionmgr3>'den 25. 06. 2008 tarihinde alınmıştır.
- Subaşı, Güzin, "Etkili Öğrenme-Öğretme Stratejileri" www.egitimilanlari.com'dan 19. 10. 2007 tarihinde alınmıştır.
- Sungu, İhsan- Ata, Bahri, "Tarih Öğretimi Hakkında", *Milli Eğitim Dergisi*, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ata.htm>'den 30. 01. 2007'de alınmıştır.
- Şengül, Murat- Yalçın, S. Kaan, "Okuma ve Anlama Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Olarak Hazırlanan Bir Model Önerisi", <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/seker.htm>'den 27. 10. 2007'de alınmıştır.
- Yalın, H. İbrahim, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yay., Ankara, 2003.

- YÖK/Dünya Bankası, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi(Öğrenci Klavuzu)*, Milli eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1997.
- YÖK/Dünya Bankası, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi(Öğretmen Klavuzu)*, Milli eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1997.
- YÖK/Dünya Bankası, *Sosyal Bilimler Öğretimi*, Milli eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1997.